

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Monumenta Paderbornensia

Ferdinand <II., Paderborn, Bischof>

Francofurti ; Lipsiæ ; Norjbergæ, 1713

Liber Tertius. De Illustrissimi Principis in fundanda Academia consilio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29975

PANEGYRICI,
DIE NATALI
ACADEMIÆ THEODORIANÆ
PADERBORNE NSIS,

Ejus Illustrissimo Principi Fundatori oblata,

LIBER III.

De Illustrissimi Principis in fundanda Aca-
demia consilio.

C A P U T I.

Proœmium.

Uod, Princeps Illustrissime, honesti liberi
suæ adversum Parentes, & suæ stirpis aucto-
res pietatis esse putant, ut cum eos omni
officio colant, tum eorum præclarè factis
cognoscendis, atque commemorandis
plurimum delectentur: eodem videmur
nos, quique unquam in hac Academia
bonis litteris inservient, erga te optimum,
ac præstantissimum ejus parentem animo esse debere. Est
igitur profectò nostrarum partium, posteaquam de West-
phalia, atque Paderborna, quæ est Academia quasi patria,
nonnulla dicta sunt, ut de tuis quoque, Princeps Illustrissi-
me, laudibus disseramus. Atenim video jam illam tuam
omnium dictorum factorumque moderatricem, ac magi-
stram Modestiam, ad hanc solam mentionem laudis con-
traxisse frontem, & tristiore, quàm adhuc, vultu accipere

orationem meam. Sic enim illa te jam inde à prima infantia finxit, atque formavit, ut cum omnia unius DEI causâ facias, à quo omnia sunt profecta, DEUM ipsum sat magnum tuarum virtutum pretium putes: ut proinde anxie semper verenti, ne vel aliud ac DEUM spectasse, vel aliquid ejus munerum ascripsisse tibi videre, molestiæ sit atque fastidio omnium tuarum rerum commemoratio. Atque hanc quidem, tuam, Princeps Optime, submissionem animi, semper, fateor, pro eo ac debui, tanquam coelestem in hoc dignitatis fastigio virtutem, sum veneratus: tamen hodiernus dies nonnullam mihi dubitationem attulit, essetne tali tempore illi de jure suo cedendum, atque paulisper, publici commodi causâ, ab illa consuetudine deflectendum. Sic enim cogitabam: si id vereatur tua Modestia, ne tua laus quicquam de DEI gloria decerpatur, nunc profecto illud esse cum de tua laude silere sit nefas, quoniam nisi te publice laudato, DEI gloriam obscurari necesse est. Non enim DEUS, cum hanc tibi Academiae fundandæ cogitationem objecit, paucis mortalibus consulebat, sed compluribus late terris, atque populis: non ad fructum exigui temporis, sed ad perpetuitatem consequentium sæculorum: non viles, atque incertas utilitates, sed sapientiæ lucem, solidæ gloriæ segetem, adjumenta sempiternæ salutis, felicitatis præsidia comparabat. His talibus tantisque muneribus ut gratiæ, quas Deo certè debemus, aliqua ex parte respondeant, par est eas non in arcana tantum, ac tacita cogitatione, sed publicis, illustribusque mandatis monumentis, in media hominum luce versari. Quod si ita est, quæ fieri potest, ut, cum beneficia quæ DEUS Opt. Max. Te Princeps Illustrissime ministro, nobis præstitit, palam celebrentur, de eo, quod abs te præclare gestum est, sileatur? Verebar deinde judicia posterorum. Quid enim existimas illos esse dicturos, si tuum tanti beneficii auctoris nomen ad eos absque ulla transmissimus, vel tuorum commemoratione meritorum, vel nostræ testificatione pietatis? Num causam dicere licebit, quin

nos omnium mortalium inveniustissimos, atque ingrattissimos fuisse judicent? Tametsi enim nihil est tibi gloriosius, quàm, cum tanta perfeceris, nihil gloriæ amore fecisse, tamen posteaquam, pro rerum gestarum claritudine, gloria te sequitur vel invitum, nostrâ certè causâ tibi lætandum est, cum his operibus tuis magnificis, atque præclaris gloriam tribuimus, quæ nisi in laude poneremus, nunquam induceremus animum, ut, quod unum optas, his abs te nobis paratis commodis uteremur. Qui enim illum meritâ laude privat, cujus beneficium habet, is profectò satis ostendit ejus se beneficii fructu non moveri. Atque hæc quidem succurrebant reputanti, quid nostram in te pietatem deceat, & quid virtutibus tuis debeatur. Sed quoniam attendendum quoque fuit quid modestia tua, quid aures ferre possent, faciendum mihi visum est, ut tuâ, Princeps Illustrissime, causâ, laudatione quidem abstinerem, ne tamen suum Fundatorem, ac Parentem Academia quondam ignoraret, breviter, quid in ea instituenda consilii sis secutus exponerem. Ita enim fore confidebam, ut neque posteros quicquam eorum fugeret, quæ scire interesset, neque tuæ modestiæ negotium facerem. Tametsi enim nihil horum absque tua laude dici potest, ita tamen dicentur, ut non in iis laus tua, sed eorum utilitas quæsitâ videatur, in quorum commoda tantum curarum, opumque contulisti.

C A P U T II.

*Illustrissimum Principem, in fundanda Academia, sue,
& Majorum præclaræ indoli respondere
voluisse.*

AC licet arduum, & fortasse temerarium videatur Principum, qui, ut fastigio, ita quâdam mentis altitudine DEO sunt ceteris mortalibus propiores, consilia perscrutari velle, & exponere; tamen, quemadmodum ex his, quæ in rebus creatis cernimus, non nihil interdum de
pro-

1. Tim. 1.
v. 5.

proposito divinæ mentis assequimur: ita in iis quæ publicæ commoditatis amore abs te, Princeps Sapientissime, adhuc facta sunt, extant nonnulla vestigia, in quibus tua salutaria consilia, quasi descripta legimus. Quid, quòd in ipsa quoque tua indole, natalibus, genere, est quiddam, quo faciliè, ut ad alia præclarè gerenda, tum ad meditandam Academiam exstimulatum esse cognoscimus? Quanquam enim, ut est quisque maximè generosus animus, ita genus, & proavos, & quæ, ut casit ingeniosus Poëta, non fecimus ipsi, minimè ad se pertinere ducit; tamen postquam semel est animus virtutis amore inflammatus, hunc è claro genere fructum capit, quòd eorum facta intuens, à quibus est progenitus, ne degener videatur, elaborat. Atque hunc stimulum legimus in divinis quoque litteris admoveri: Sic enim Divus Paulus Timotheum suum alloquitur: *Recordationem accipiens ejus fidei, quæ est in te non ficta, quæ & habitavit primum in avia tua Loide, & matre tua Eunice, certus sum autem quòd & in te. Propter quam causam admonéo te ut resuscites gratiam DEI, quæ est in te.* Hoc præceptum ab Apostolo datum Episcopo minimè tibi, Princeps optime, prætereundum putasti. Videbas enim in nobilissima tua Furstenbergiorum familia tot seculis integerrimam fidem Catholicam, non sine insigni aliarum virtutum comitatu, ut verbo Apostoli utar, habitasse. Numerabas in iis complures, qui non vulgarem eruditionem, rerumque usum sibi pepererant: multos, qui in altiore dignitatis gradu positi, Remp. consilijs, & operâ sustentarant: in plerisque omnibus eximia quædam in DEUM pietas, facilitas, atque omnibus in rebus modestia, & publicorum commodorum amor. Nam, ut alios præteream, quantâ gravitate, & sapientiâ fuisse accepimus abavum tuum Wennemarum Furstenbergium? quantâ vitæ sanctimoniâ ejus conjugem Cordulam à Galen? De qua illud accepimus, solitam tanto CHRISTI pro nobis diram passi amore exardescere, ac vicissim optare aliquid ejus causâ molestiarum exorbere, ut linteorum omni molliè deposti-

tâ,

fita, laneo duntaxat vestitu, nudisque pedibus sacellum cre-
 bro adiret eo intervallo ab avita domo dislitum, quantum
 inter locum, ubi CHRISTUS damnatus est, & Calvariae
 collem interest. Quam rem scio levem iis hominibus visum
 iri, qui totum hoc majorum nostrorum, ut nos sentimus,
 religionis, ac pietatis, ut ipsi dicere solent, simplicitatis, &
 superstitionis genus ludificatui habent. Verum non poeni-
 ret me laudare in nobili femina, quod in Alipio, qui deinde
 fuit Episcopus, praedicandum sibi putavit Augustinus: velut
fortissimo, inquit, dormitore corporis, usque ad Italicum solum
glaciale nudo pede obterendum, insolito ausu. At hoc doman-
 di corporis more musteum hoc Evangelium funditus caret.
 Quò libentius haec talia commemoro, Princeps Illustrissime,
 ut omnes intelligant, solidam illam, virilem, antiquam, Ca-
 tholicam religionem à majoribus tuis cultam esse. Hanc velu-
 ticarissimam haereditatem adierunt, posterisque relique-
 runt, Avus tuus Fridericus, Satrapa Werlensis, Electoris Co-
 loniensis Consiliarius, & Pater item Fridericus, Satrapa Bil-
 steiniensis, cujus integritas, doctrina, prudentia, dicendi
 vis cum in patriae negotiis, tum in publicis Imperii conven-
 tibus saepenumero cognita est. Hanc unà cum lacte ipse su-
 xisti à lectissima & antiquae innocentiae amantissima femi-
 na Anna Westphael, quam omnibus semper pietatis officiis
 coluisti. Non est ab his divellendus Joannes Furstenber-
 gius magnus Patruus tuus, qui DEO mancipatus in nobili
 Coenobio Sigeburgensi, quod D. Anno Colonienfis, acci-
 tis è Fructuaria Italiae viris sanctitate praestantibus, quon-
 dam fundaverat, brevi ad eas virtutes, quas domesticam disci-
 plinam combiberat, sanctiora illa instituta adjungens, tan-
 tum profecit, ut sacer ille coetus dignum eum judicaret, cui
 se & coenobium regendum traderent. Quod munus ita susti-
 nuit, ut Instaurator dici possit, cum veteris illius disci-
 plinae, tum teclorum, atque fundorum. itaque clarissima est
 apud illos ejus nominis memoria & praclaris parta virtu-
 tum exemplis, & opibus, quas assiduam rei communis curam,

Lib. 9 conf.
cap. 6.

ac parsimoniâ collectas haud modicas successori reliquit. Jam verò flagitium sit, si ex hac ipsâ inclyta stirpe, Guiliel-
 mum Furstenbergium præteream, Ordinis Equitum Teu-
 tonicorum Sanctæ Mariæ in Livonia Magistrum, in quo
 Principatu Henrico à Galen successit. Huic duæ res dissimilimæ egregiam demonstrandæ virtutis suæ facultatem dede-
 re, Principatus, & Adversâ fortuna. Nam cùm florenti æta-
 te sacram illam militiam administrandam accepisset, in mul-
 ticiplici reip. perturbatione, consiliis, atque armis integrita-
 tem Catholicæ religionis, dignitatemque ordinis sartam te-
 ctam conservavit. Quod eo fuit difficilius, quòd cùm fre-
 quentibus præliis lacefferetur à Moschis, interea neque vi-
 cinorum dynastarum dissidia, neque orientes jam tum pesti-
 feræ sectæ, resejus esse quietas sinebant. Ubi verò jam in-
 gravescente ætate, post tantam jactationem, portum sibi
 quasi quendam providit, & designato sibi successore, in muni-
 tam inprimis arcem Vellinum se contulit, ut, quod supere-
 rat ætatis in honesto otio contereret: ibi verò majus, quàm in
 medio mari, naufragium invenit. Nam anno MDLX, cùm
 Moschi magnis copiis in Harriam, & Lettoniam se effu-
 dissent, tandem caso Teutonicorum equitum exercitu,
 exeunte Quintili Vellinum oppidum, quatefactis vi tor-
 mentorum muris, & ignibus in tecta coniectis, ceperunt.
 Arcem verò ipsam, in qua Princeps versabatur, conscle-
 rati milites, qui in præsidio erant, pacti corporum suorum,
 & omnium, quæ efferre possent, incolumitatem, nefariè
 prodiderunt. Quid plura? direptis, quæ in arce erant, Prin-
 cipis opibus, ipsum frustra quiritantem, & fidem eorum ap-
 pellantem Moschis dedunt. Neque tamen perfidis suâ præ-
 dâ diu frui licuit. Nam Moschi re cognitâ spoliatos omni-
 bus quæ raptierant, inanes dimiserunt. Princeps ipse ca-
 ptivus ductus in Moschoviam, illustre barbaris patientiæ &
 pietatis exemplum fuit. Cùm enim templo careret, in quo
 Romano ritu sacra fierent, velut quondam Abraham, sub
 quercu Mambre, sic optimus senex stans temporibus, sub
 qua-

Gen. 18.

quadam arbore, DEUM colebat. Felicior omninò, qui conservatâ majorum religione in exilio, & custodia diem suum obiit, iis, qui, illâ repudiatâ, fumosos titulos, & fluxas opes sibi pepererunt. Etenim Guilielmus noster, quod de Theodosio Magno scripsit olim D. Augustinus, *Ecclesiæ se membrum esse, magis quàm in terris regnare gaudebat.* Neque aliter, atque ille affecta est cætera Furstenbergiorum familia, quæ adhuc usque diem in tanta religionum licentia, suæ illi, quam ab optimis majoribus accepit, adhuc præclare constitit. quod nostrâ tempestate tam paucis familiis elogiū video tribui posse, ut perinde sint raræ, atque fluvii, qui inveci in mare dulces, inter salsas, aquas perpetuò retinent. Atque hæ familiæ tuæ laudes, Princeps Illustrissime, haud paullò magis eam exornant, quàm illæ ab ejus vetustate, primaque origine decerptæ. Non enim desunt, qui & antiquarum tabularum auctoritate, & è gentiliciorum insignium forma, & natalis loci situ demonstrare se posse confidant, Furstenbergiam domum è vetustissima, clarissimaque Comitum Oldenburgeris stirpe genus ducere: Sed nimirum antiquius tibi semper fuit illustria majorum tuorum exempla virtutum æmulari, quàm obscuras, & tot sæculis à nostra memoria semotas generis tui origines excutere, & perscrutari. Hoc certè Catholicæ religionis studium, quo inflammatus cùm alia permulta gessisti digna immortalis laude, tum hoc gymnasium condidisti, pia iliorum, atque attenda educatio, ac disciplina tibi primum inseruit. Exornasti deinde, atque auxisti, quod à parentibus acceperas, cùm profectus es Coloniam Agrippinæ, cui Urbi Stanislaus, Hosius doctissimus Cardinalis, non dubitat acceptum ferre, quicquid in provinciis circa Rhenum superest integræ, puræque de religione doctrinæ. Ibi minimè contaminatæ, vel ambiguae fidei magistris usus, eorum studiorum fundamenta jecisti, quorum fructum facile vel ex hac tua, affecta jam atate prompta, & locuplete omnis eruditionis memoria, quam nemo non obstupescit, æstimamus. Caterùm

*S. Aug. de
civit. Dei
c. 26.*

*Hosius in
epist. ad
Senat. Co-
lon.*

Jam tum illa bonarum tractatione litterarum, inducebas ani-
 mum, plurimum conducere, ad redintegrandum quicquid
 in religione labefactum est, juventutem ab iis duntaxat ma-
 gistris liberalibus artibus infici, qui nihil alienum à majorum
 pietate sentirent. Quo in studio eruditionem cum religionis
 integritate copulandi tecum faciebant germani tui Frideri-
 cus, eximiâ gravitate & prudentiâ vir, Canonicus Mogun-
 tinus, & qui etiamnum vivit, Caspar Furstenbergius duo-
 rum Electorum Moguntini, & Colonienfis Consiliarius, su-
 premus Westphaliæ Satrapa, jam pridem in omnibus Impe-
 rii conventibus magna cum dignitate, & publico commo-
 versatus. Neque hæc solùm magnorum operum adjumenta
 domo ad Remp. attulisti; sed præterea, cùm plerique omnes
 claris orti natalibus, immodicis in vestium, ædium, familiæ
 splendorum jacturis ornare se sperent fortunam suam, ita à
 majoribus Furstenbergii sunt edocti, atque assuefacti, ut
 sciant dignitatem generis crebris & illustribus virtutum do-
 cumentis, non rerum inanum apparatu, luxuque retineri.
 Hinc illa tua, Princeps optime, in hoc quoque fastigio in vi-
 ctu cultuque frugalitas: domus expers strepitûs, atque tur-
 barum: latus caritate magis tuorum, quàm armis septum:
 denique sumptus in privatum modici, in publicum profusi.
 Cui enim nullæ sunt insanæ cupiditates, quæ neque exhaustis
 Reip. vectigalibus expleri possint, ei necesse est opes ad ju-
 vandam, ornandamque Remp. superesse. Meritò igitur,
 Princeps Illustrissime, Academia nostra, non tibi modò, sed
 inclytæ quoque domui Furstenbergiæ ingentes gratias agit,
 quòd te sustulerit, talemque formarit, cui propter conce-
 ptum à teneris veræ religionis, omnisque præclaræ disciplinæ
 amorem, si quando ad dignum tuis meritis locum perveni-
 res, cupido fundandæ Academiæ facillè posset incidere, ne-
 que, propter insignem in omni vita temperantiam, rerum-
 que omnium modum facultas perficiendi deesset,

C A P U T III.

Miserum statum, in quo à primo Ecclesiam Paderbornensem offendit, Principem in cogitationem Academia impulisse.

Q Uis verò D E I in Ecclesiam Paderbornensem eximiam voluntatem, atque providentiam satis pro dignitate prædicet, qui in ipso tempore, parta cælesti afflatu, & domesticis institutis animi tui ornamenta, non diu cunctatus, ad ejus salutem, dignitatemque convertere dignatus est? Vix inter hujus Ecclesiæ Canonicos censeri cœperas, cùm in te omnium conjecti sunt oculi: neque quisquam fuit, qui ut tibi honores mandarentur, canos expectandos putaret. Aliorum virtutem diu periclitatur, & explorat Ecclesia, sæpe experta eos quoque quorum senectus omni laude floruerit, prius in illo ætatis lubrico, ut non ceciderint, titubasse. Te in ipso juventutis flore Præpositum sibi delegit, de robore animi tui, constantiâque securo. Quod equidem divino nutu factum arbitror, ut in tempore, Reip. vulnera, quæ paullò post curanda tibi essent, accuratè cognosceres. Eo enim tempore versabatur hæc Ecclesia in potestate Principis à Catholica religione alieni, neque multò antè vicinæ provinciæ gravibus erant ob dissidia de fidei doctrina motibus jactatæ, quos Gebhardus Truchsesius Archiepiscopus ductâ uxore, & Ecclesiæ contemptâ auctoritate excitarat. Itaque omnibus fato quodam temporum ad studium novarum rerum conversis, & cum iis faciente ipso, qui corrigere debuit, Antistite, universa rei Catholicæ cura, huic Admodum Reverendo & Nobilissimo Canonicorum Ecclesiæ Cathedralis Collegio incubuit, cujus in tuenda majorum religione excubiæ, ac laboris digni omnino sunt quos justissimis laudibus, & gratiis posteritas tota prosequatur. Inter hos eminebat tua, Princeps Illustrissime, animi magnitudo in vincendis rebus adversis, prudentia in capiendo

consilio, dexteritas in Ecclesiæ incolumitate ubique procuranda. Itaque cùm defuncto Principe de successore deligendo Canonici convenissent, nemini propè dubium fuit, quin, si salvam vellent Ecclesiam, tuæ potissimum fidei credenda esset. Ita omnibus volentibus, & faustâ prece te prosequentibus, Episcopus Paderbornensis es renunciatus. Ibi cùm provinciam propè depositam, ac deploratam accepisses, ita persanandam putasti, ut eam aliquando non qualem modò accepisses laceram & afflictam, sed florentem, ornatamque posses successorì relinquere. Nihil dico de fortunis, quas propè consumptas repperisti: nihil de aere alieno, quo graviter sanè premebatur: nihil de oppositis pignori fundis, ac villis. Taceo non modò nunc existè ex aere alieno, & quicquid usquam obligatum fuerat bonorum Ecclesiæ, abs te liberatum esse, sed etiam novas arces exadificatas, nova vectigalia constituta. Et quoniam superiore libro nonnulla à me dicta sunt de hac tua ad confluentes Luppia, & Alifonis nova arce, adjiciam quoque de altera nonnihil, buæ Wevelsburgum dicitur. Ferunt in eodem loco antea arcem stetisse, cujus originem Hunnis, sive Hungaris tribuunt. Illi enim priusquam ad CHRISTI fidem, & humanitatem traducerentur, ut erant in primis immanes, & efferi, eruptione factâ in Saxoniam, & Turingiam circa annum Domini DCCCCVII. omnia flammâ ferroque vastarunt. Ab illis igitur, vel certè contra illos, prodidere quidam arcem primò positam II. à Paderborna milliario, ac restauratam deinde à Friderico Arnsbergæ Comite, qui decessit è vivis anno CHRISTI MXXIII. Venit postea in potestatem nobilium dynastarum in Beuren, atque inde in ditionem Paderbornensium Antistitum. Extructa est abs te, Princeps Illustrissime, forma triangulari, specie sanè visendâ, atque magnificâ. Quæ quidem, aliaque ejusdem generis operâ commemorarem, nihil equidem dicerem à laude Ecclesiastici Principis alienum. Nam etiam noster Magnus Carolus, cùm epitaphium carmen, quod Romæ, hodieque

*Gobelinus
atq. 6.
c. 57.*

in Vaticano visitur, scriberet Hadriano I. Pontifr. Maxîm. quem summâ pietate coluit, hæc inter ejus laudes quoque numeravit:

Doctrinis, opibus, muris erexerat arces,

Urbs caput, orbis honos, inclyta Roma tuas.

Sed magis semper es arbitratus ad te pertinere quæ ad animorum sempiternam salutem, & Orthodoxæ religionis incolumitatem spectarent. Eò igitur evestigio curas cogitationesque contulisti. Neque id diu præferre cunctatus es. Certè David Chytraeus homo Lutherianus, tuam electionem enarrans sic ait: *Paderbornensi diœcesi Theodoricus à Furstenberg gubernandæ præpositus est, & Calendarium Gregorianum subditis statim obtrusit.* Studuit homo vafer, obtrudendi vocabulo, pulcherrimum factum in invidiam vocare, quam scilicet, Princeps Illustrissime, facile contemnis, quòd auctoritati Vicarii CHRISTI, & Nicæni Concilii omnium sanctissimi parère, nihil habeat quod erubescendum videatur. Post hæc verò cum animadverteres cursum religionis Catholicæ duabus potissimum rebus retardari, multitudine prava docentium, qui superioribus temporibus omnia ferme suggesta involarant, & inopiâ eruditorum sacerdotum, qui veritatem adversus mendacia tuerentur, utrique medicinam adhibere aggressus, lolii satores facessere, & res suas sibi habere iussisti. Diuturnioris aliquantò curæ, & operæ fuit idoneos rei Catholicæ administratos, & doctores formare. Diu enim in hac urbe ne quidem Grammaticæ ludi satis ad rem Ecclesiæ erant comparati, donec Salentinus Colonienfis Elector, qui hanc Ecclesiam simul administrabat, annuis vectigalibus auctis, studia litterarum nonnihil erigeret. Extiterunt deinde illo decedente, ea tempora, ut Reverendum, & Nobile Cathedralium Canonorum Collegium in litteris, quibus anno MDLXXX, Kalendis Junii longiorem operam Patrum Societatis JESU expetit, confirmet raros posse reperiri, quorum satis constans, & certa sit de divinis rebus sententia, cum quilibet fere, quod commodum sit, credat. Quæ res

Exstat
apud Ba-
ron. tom.
9. Anno
CHRISTI
795.

In Chroni-
co Saxonie
anno
1585.

quo-

*Lib. 4. de
Sacerdot.*

quoque eisdem sapientissimos Ecclesiæ nostræ proceres impulit, ut ludi administrationem omnem Societati JESU postea committerent. Sed tibi nimirum jam tum, Princeps Sapientissime, videbatur, nisi conditâ Academiâ, nunquam Ecclesiam in his terris eam doctorum hominum, quæ satis sit ad frangendos adversariorum impetus, facultatem habituram. Neque enim defuerunt viri graves, è quibus non nemo etiamnum superest, qui te audierunt, cum diceres ipsis principatûs exordiis te confidere, tantum tibi vitæ atque opum datum iri divinitus, ut publicam artium maximarum officinam ponere in hac urbe liceret. Ea res quamvis id temporis ardua videretur, tamen fuit cui contemplatio magnitudinis animi tui, & spes utilitatis publicæ lachrymas ciceret. Jam enim intelligebas, quod à Divo JOANNE CHRYSOSTOMO disertâ, ut assolet, oratione, firmisque rationibus ostenditur, parum esse Christiano doctore, si vulgari quâdam, & mediocri eruditione sit præditus, propterea quòd incertum sit, quibus potissimum armis humani generis incautos sit aggressurus. Facit enim ille quod ii, qui urbem aliquam circumfident, ut eâ parte præcipuè faciat impressionem, quâ paucioribus præsiidiis munitam esse viderit. Itaque si parochus quis Ecclesiam regendam susceperit, qui, ut ceterorum non sit rudis, minùs sit Græcè, vel Hebraicè doctus, confestim extimulat, qui voces in sacris litteris, aliter ac veritas habet, accipiendas esse contendat: Si dialectices est ignarus, exsuscitat, qui argutis eum conclusunculis impediât: Si historiæ veteris, & Ecclesiasticæ est imperitus, qui fictas fabulas, & contortas, ac difficiles temporum rationes objiciat. Denique quacumque in arte fuerit minùs versatus, in ea si adversario latus præbuisse videbitur, quamvis ceteroqui sit excellenti, reconditâque doctrinâ, tamen causam dederit imperitis suspicandi, ideò quippiam in Catholica doctrina verum non esse, quòd à veritatis doctore, non quicquid contrâ dici potest, diluatur. Id si iis usu venire potest, qui sublimioribus disciplinis exculti, minorum
sunt

sunt expertes, quid illis fiet, qui inferioribus leviter tincti, nullam partem graviorum attigerunt? Magnâ igitur ratione, Princeps Illustrissime, instituisti, cum provinciam accepisses refertam oppugnantibus Catholicæ religionis, vacuum propè iis qui pro dignitate ejus scita, ac decreta explicare possent; successoribus optimè eruditis hominibus septam & vallatam relinquere, qui illam omni doctrinæ genere, adversus quodlibet hostium genus propugnare, & tueri didicissent.

C A P U T IV.

Illustrissimum Principem fundanda Academia paci, & tranquillitati publicæ consultum iussisse.

Quibus rebus perfecisti ut & Episcopi, cujus est sibi creditos homines erudire, & Principis, qui non sine causa gladium portat, præclarè muneribus perfunctus esse viderere. Tunc enim minus molestum est timore pœnarum ad veritatem amplectendam cogi, cum non defuerint, qui eam veritatem esse, quæ ostenditur; errorem verò qui abjici jubetur, liquidò docere possint. Itaque ubi & mens doctrinâ imbuitur, & voluntas potestate compellitur, prona est obedientia. Obedientiam consequitur pax illa, de qua alicubi Augustinus, cum disputaret contra Gaudentium, qui volebat Hæreticos, & Schismaticos Imperatoribus pœnas dare: *Regibus (inquit) ea qua secundum Deum sunt religioso timore*

Lib. 3. contra Gaudentium circa finem.
jubentibus quisquis obtemperat, timore incipiens, & dilectione proficiens, à Domino accepit pacem, non sicut pacem dat seculum. quoniam seculum dat pacem propter temporalem utilitatem: Dominus autem propter æternam salutem.

Verùm, ut alibi docet idem sanctissimus Antistes: *Utitur etiam cælestis civitas in hac sua peregrinatione pace terrenâ.* Cujus civitatis procuratio cum Christiano Principi, præsertim Ecclesiastico, sit commissa, & ipse *humanarum voluntatum compositionem, quantum salvâ pietate ac religione conceditur,*

Lib. 19. de civit. Dei c. 17.

Ibidem.

tuetur atque appetit, eamque terrenam pacem refert ad caelestem pacem: quae verè ita pax est, ut rationalis duntaxat creatura sola pax habenda, atque dicenda sit, ordinatissima scilicet & concordissima societas fruendi Deo, & invicem in Deo. Igitur, ut eundem Augustini orationem audio, Christiano Principi praecipuè propositum esse oportet, ut omnibus, quibus imperat, cum DEO atque inter se conveniat. Deinde hujus gratiâ, in iis quoque quae ad hanc vitam degendam pertinent, pax est Reip. concilianda, atque tranquillitas. Hæc igitur, Princeps Illustrissime, cum tui officii esse duces, quantum animo laboraris, ut omnis tui imperii regio otio ac securitate fruere, nemo est in ea rerum omnium tam rudis, ac peregrinus qui ignoret. Quantis enim curis, atque impensis egisti, ne ardente finitimis terris civili bello, idem populos tuos afflaret incendium? quàm sedulò semper honestam cum vicinis Principibus adversus praedonum vim, ac rabiem, societatem coire studuisti? quoties eorum ingentes copias, ne miserorum fortunas diripi, & corpora vexari patereris, pacto cum iis pretio, à finibus tuis arcuisti? quoties jam ingressos, & velut in hostili populantes omnia, atque vastantes immixtis copiis tuis cecidisti? quanto metu provinciam universam eodè die liberaisti, cum tuis auspiciis tuorum militum virtute, volitantia in conspectu hujus Urbis praedonum agmina, ad Benhusium vicum justis ultus es armis? Quid? cum ad novam-Becam oppidum, equestres copiae, ejus oppidi exitium, & vastitatem anhelantes, à tuis hominibus devictæ, hibernas nives suo sanguine cruentarunt? Quid ego ceteram tuam in omnes publicæ quietis perturbatores, auctoresque injuriarum justissimam severitatem commemorem? Itaque in ditionis tuæ terras aut tam validâ manu veniant oportet, ut pugnam non pertimescant, aut certè velut quendam praedonum scopulum devitent. Sed imprimis studio tibi semper fuit, ut Paderborna tuæ provinciæ caput, omni civili motu vacaret. Nam cum anno MDCII, mense Februario gravis senatum inter, & nonnullos

nullos cives exorta esset discordia, cum senatus à civibus Reip. male gestæ accerferetur: cives quòd senatum in curia vi quasi in custodia tenuissent, indignisque modis affecissent, insimularentur, operam dedisti, ut omni vi, ac tumultu semoto, jure experiri mallent. Itaque vi. Kalend. Quinct. ejusdem anni de tuo consilio viros cum natalibus, tum juris scientiâ præstantes dedisti, qui causam universam cognoscerent. Interea verò cum contestatâ jam lite is annus esset in exitu, novorumque comitorum tempus appeteret, ac senatus quidem se in officio fore profiteretur, cives autem illi, duce, atque signifero Liborio Wichardo, homine ad res novas molientes acri, atque versuto, neque ab armis discederent, neque ullum senatus insectandi finem facerent, sapienter vetuisti, ne quorum nomina ex utraque parte delata essent, eorum in comitiis ulla ratio haberetur. Ibi verò incertum fuit plusne tuis consiliis ad pacandam, an illi furore ad perturbandam rempubl. incumberent. Ubi enim dies comitorum ineunte anno MDCIII. adfuit, ac de more in curiam viginti-quatuor viri, penes quos jus erat renunciandi senatus, convenerunt, advolat cum armata suarum partium multitudine Liborius, atque intentato, iis qui confederant, terrore, neminem, nisi ex suo suorumque voluntate, in senatum allegi sinit, & cui quemque magistratum mandari oporteat, ipse nominatim edicit. Verum non diu Liboriani hujus quoque, quem pro sua libidine creaverant, senatus injuriis temperarunt. Necdum enim eo mense elapso xvii. Kalend. Februarius is ipse senatus, supplici dato libello, graviter de iis est questus. Sed non defuit ei, qui illos contra morem, & instituta majorum eligendos curarat, quemadmodum eadem miseros importunitate frangeret ac domaret. Ut enim sibi jam pridem homines factiosos, audaces, egenos, ex ultima plebe devin-xerat, omni artificio allaborabat, ut hos omnibus in rebus dicto audientes haberet. Illi simul atque signum datum erat, cum telis veniebant in curiam: illi quæcumque ipse vel-

let assensu suo, & inconditâ vociferatione comprobabant: illi, si quis contrâ hiscere esset ausus, ad suum scilicet Catilinam deferebant, quos ille contumeliis, minis, atque interdum colaphis, & adacto cultro vel secum facere, vel certè obmutescere cogebat. Ita deterrimum quemque sponte; qui plus aliquanto videbant, metu ad suas partes adjunxerat. Adhæc, ut omnia, vel invito senatu, pro arbitrio gereret, novum viginti quinquevirum consilium, è suo illo grege, contra civitatis leges & jura creaverat, quorum operâ assequeretur, ut quæcumque ipsi placuissent, populus vellet jubereturque. Neque deerat homini, quamvis litterarum ignaro, popularis facundia, quâ in concionibus, quas frequenter ad suos habebat, utebatur, ut eum sui de coelo delapsum hominem quandoque, ne ipso quidem dissentiente, clamarent. Hunc perturbatum civitatis tuæ statum, Princeps, cum diutius ferre non posses, optaresque cives tuos, qui postremorum hominum dominatu premebantur, in libertatem vindicare, principiò VI. Kalendas Jun. ejusdem anni MDCIII. Senatum ac populum iussisti illos viginti quinque viros, quos contra leges, & vetera pacta, ad alendum improborum civium furorem, crearant, omni illâ potestate privare. At illi scilicet annitentibus Liborianis, non potestatem eis ademerunt, sed nomen duntaxat commutarunt, ut qui antea viginti quinque viri, iidem postea Delecti è populo dicerentur. Quid erat sui Principis auctoritatem ludos facere, si id non erat? Neque tamen, ut eras accenso infelices adjuvandi studio, spem curamque abjecisti. Animadverteras è classibus in quas tota civitas est tributa, nonnullam integram esse totius hujus perduellionis, & ex aliquot aliis complures, quos duntaxat cæterorum metus mutos effecerat. Spem igitur eras ingressus, hos, quibus aliquid reliquum erat sanæ mentis, ad divellendos sese, atque abrumpendos penitus ab omni facinorosorum societate posse impelli, si modò seorsim singulas classes alloqui, & sui officii admonere licuisset. Atque edixeras quidem, ut pridie idus

De.

Decembres ejusdem anni classes omnes civium, urbe egressæ suo quolibet certo loco mandata sui Principis acciperent. Senserunt Liboriani quid ageretur, & disseminato rumore evocatos à Principe adversus cives, ex ea provinciæ parte, quæ trans montes dicitur, homines armatos, qui civibus audiendo Principis mandato occupatis, urbem invaderent, non modò effecerunt ne quisquam prodiret, sed etiam ministro, quem ad eos allegaras, præcisè negarunt, se, qui in eadem causâ essent, posse disjungi. Quæ quidem à Liborianis, notis illis clamoribus jactabantur, cæteris interea, ut solebant, timore conticentibus. Addebantur in te, Princeps illustrissime, dicta acerba, & minæ: ac ne cui civium liceret ad arcem tuam commeare, quatuor ipsos dies portæ omnes civitatis clausæ, & custodiis sepræ tenebantur. His cognitis, cùm inter omnes constaret horum omnium malorum opificem, atque architectum esse Liborium, ratus eò abstracto cæteros ad frugem posse corrigi, missis ad cœnobium Abdinkhoffensè gravissimis è tuo consilio viris, eo accito cùm veteri, tum novo senatu, illum vel noxæ dedi, vel dum in judicio objecta sibi crimina dilueret, ab ipsis haberi in custodia jussisti. Senatus cùm in tam æquis postulatis Principi reluctari non posset, essetque ipse à Laboriana factione creatus consul non obscure homini iratior, tamen arctiorem custodiam, & vincula deprecati, censuerunt satis fore si in curia tantisper attineretur. Vocatus ille in curiam primùm tergiversari, deinde cùm iterarentur mandata, aperto capite illudere, & minas de more jacere. ad extremum cùm senatus, ut saltem in speciem mandata, quæ acceperat, exhaustis videretur, missis apparitoribus hominem ut imperata faceret, vellet cogere; ille cùm domum suam armatis hominibus cinxisset, ac præter minora tela etiam ex ipsis urbis moenibus advecta aliquot minora curulia tormenta, pro fenestris suis collocasset, non dubitavit in ministros Reipubl. explodere. Sed hoc quamvis indignum facinus inusitatâ quâdam audaciâ, atque impudentiâ haud multò post

cumulavit. Habebatur fortè senatus, cùm Liborius cum frequenti suorum manu, quorum singuli telis erant accincti sub pallio, in medium confessum venit. Præfatus, liquere sibi jam illud esse, quando confociari totius animos civitatis, & coalescere oporteat, orat senatum ut jam tandem aliquando decernat, velit necne suis, ac suorum consiliis parère. Cùm senatus cunctaretur, Liborius cum suis procumbit in genua, ac suos quidem jubet tertium orationem dominicam pronunciare, senatum verò interea statuere, quid sibi faciendum putet. Et jam belli isti precatores, reductis palliis, tela ostentabant, quibus, nisi mos eis esset gestus, in senatorum cæde bacchari certum erat. Quid quæris? Senatus tam præsentis periculo perterritus obsignatis tabulis confirmat, se in omnibus, quæ ad Liborium, ejusque partes pertinerent, cum ipso esse facturos. Has tabulas cùm accepisset Liborius reverenter exosculatus, gratiis actis, ac decem thaleris in vinum senatui, nomine populi donatis, ita discessit ut qui præclare sibi rem gessisse videretur. Ex eo tempore in pejus omnia ruere cœperunt, eoque res evasit, ut Januario anni MDCIV. senatu ex Liborianis creato, ipse Liborius consul renunciaretur. Quid in eo consulatu ab improbis hominibus, Princeps Illustrissime, non pertulisti? Antiquissima pacta, Principumque constitutiones violatæ: ademptum tibi per summam injuriam supremum in urbe rerum criminalium arbitrium: cives, qui aliquid contra consulis audaciam mutire essent ausi, inusitatis supplicii vexati: interdictum severè omnibus ne ad te appellare, aut confugere auderent: conducti novi tribuni, signiferi, alique rei bellicæ administri: tormenta pro mœnibus posita, ut, quod dicere solebat Liborius, tibi Principi suo, vel ad mensam accumbenti negotium facesserent. Quid quòd non erubuit primariæ Ecclesiæ nobilissimo Canonorum Collegio denunciare, ut alius sibi Antistitem providerent. Nonne eosdem Canonicos, ceterosque omnes Ecclesiasticos, ac religiosos homines, etiam cùm nihil urbi impenderet adversi,

pu-

publico edicto ad tympani sonitum, propositâ fortunarum, ac vitæ jacturâ, arma sumere, & in excubiis militari more agitare compulit? Nonne eosdem omnes, atque adeò tuos quoque, princeps Illustrissime, consiliarios, & qui Reip. causâ ad provincialem conventum cum mandatis mittebantur, ipsùm quoque totius provinciæ quæstorem, pedem ex urbe efferre suo injussu vetuit? Ac sperabas quidem ordinum totius provinciæ auctoritatem, qui v. Non. Mart. in conventu Dringeburgensi adfuerant, aliquod apud eos pondus habituram, qui per idoneos homines, Paderbornenses etiam atque etiam admonuerant, viderent, ne quod eorum gratiâ tota provincia detrimentum caperet. At illi parum ab eis pacati retulerunt, neque obscure cognoverunt deliberatum illis esse, & protectorem sibi asciscere, & cætera quoque hujus provinciæ oppida, si fieri posset, in societatem perduellionis attrahere. Interea ipsis auctoribus rumor incessit, fore ut urbs obsidione premeretur, quem eo consilio serebant, ut Ecclesiasticos in urbe retinerent. itaque circa idem tempus, non est veritus Liborius primariæ, & Cathedralis Ecclesiæ Canonicis minari, si urbe excessissent, nullam maxime templi partem integram esse mansuram. Nimirum jam omnia in urbe poterat, cujus crudelitatem multi jam Ecclesiastici, multi cives ut vitarent, ex urbe se eduxerant. cæteri in perpetua formidine versabantur. Etenim cùm ipse clandestinis habendis coetibus omnia fermè perfecisset, tamen assecutus summum inter cives imperium, adeò non ferebat eos coire, ut nullus paullò melior civis alium convenire posset, quin si ad Liborium à suæ factionis hominibus, quos in hæc talia perquam intentos habebat, ejus nomen esset delatum, compedes, gravesque pœnas pertimesceret. Circa idem tempus vulgato jam illo, de quo dixi, rumore, quatuor viri delecti, qui arma & præsidia Liborianæ dominationis curarent, unusque ex iis missus, qui pecuniam, copiasque contraheret. Hæc circa Pascha anni MDCIV. gerebantur, quo tempore propè jam sepulta erat, Princeps
Illu-

Ep. 50. Illustrissime, tuæ salus civitatis, nisi eam admirabili tuâ providentiâ, ac celeritate excitasses. Quam ad rem adjumento in primis fuit ille cum regii sanguinis splendore, tum bellicæ virtutis gloriâ Illustrissimus Joannes Frisiæ Orientalis, & Ritbergæ Comes, Esenæ, Stedesdorpi, & Guitmundæ Dominus, in quem verè cadit illud S. Augustini de Bonifacio Comite, eum de virtute militari servire fidei, quam habet in CHRISTO. Tamen si enim tota hæc, quam adhuc descripsimus, seditio, non religionis causâ præcipuè erat exorta, quia tamen ejus auctores omnes Catholicam religionem execrabantur, jamque decreverant, nullum præterea Catholicum in senatum legi oportere, certum est eos suis illis, quæ commemoravimus, sceleribus eò intendisse, ut si res procederet, Catholica Religio his locis funditus interiret. Hoc cum vir sapientissimus intelligeret, facile colligendarum copiarum, & seditionis opprimendæ provinciam suscepit. Itaque tamen febri laboraret, quia tamen omnis mora perniciem potuisset asserre, silentio noctis profectus, ix. Kalend. Maii appositâ suis ipse manibus pulverariâ machinâ, nisus est, intimam urbis portam disturbare (nam duas jam & pensiles crates nullo negotio dejecerat;) sed cum ejus impetu effractis tantum aliquot asseribus, non esset aditus patefactus, excitique Liboriani, aliquot è militari turba, de moenibus glandibus plumbeis trajecissent, ingenti animi constantiâ Comes, cum jam febris accessione conflictaretur, contempto manifesto vitæ periculo, suos à fuga retraxit. Hæc ejus constantiâ erecti bonorum civium animi, qui ad id loci Liborii oppressi dominatu tacuerant, ac divisâ in factiones civitate, induciæ tandem & comæatus ad te illustrissimum Principem est postulatus. Interea majora tormenta advehi iussa, & ad acriorem obsidionem apparatus fieri, cujus metu ad extremum vi. Kalend. Maii Urbs, nullius effuso civis sanguine, est dedita, ipseque perduellionis auctor, à civibus hominis immanitatem detestantibus, Victori traditus. Non possum hoc loco committere quin-

quin impudentia quorundam mendacia commemorem, quorum gratiâ hæc ipsa, ex actis publicis, paullò pluribus sum persecutus. Etenim cùm is, de quo adhuc locuti sumus, Liborius Wichardus in carcere vinculus teneretur, ac Lutheriani Prædicantes, qui templum forensè S. Pancratii antea tenuerant, fugâ essent elapsi, ipsius rogatu quidam Cathedralis Ecclesiæ Vicarius, & è Societate JESU P. Fridericus Wachtendunkius hominem adiit. Hujus colloquiis permotus, tandem ad Catholicam Ecclesiam se contulit, Catholico ritu sua peccata confessus, & sacrâ Eucharistiâ munitus est, ac non modò pro tribunali, cùm jam latâ sententiâ damnatus esset, verùm etiam cùm jam inibi esset, ut ultimum supplicium lueret, Catholicam fidem quam esset amplexus, usque ad ultimum spiritum retinere velle professus est. Hæc ejus vulgatâ conversione irritati Prædicantes, eam apud rude vulgus incredibilibus mendaciis obscurare conati sunt. Edidit enim contra P. Friderici de hac re commentarium quædam nugamenta, Joannes Nigrinus, ad D. Thomæ Sufati Prædicans, quibus pro vestibulo apposuit Philippi Nicolai præfationem. Eâ præfatione ex Gangulphi Hergundi, ut ait, libris quatuor de rebus Paderbornensibus hæc narrantur, ex quibus quàm sit hoc hominum genus ingeniosum ad comminiscenda mendacia quivis intelligat. Primò igitur v. Kalend. Maii narrat detruso in carcerem, ac de pede suspenso, papillas abscisas, ac fervens oleum vulneribus, naribus verò liquoris, è facium halitu, ardore ignis expressi, quem Germani vinum ardens, sive adustum, Itali aquam vitæ appellant, tres ampullas infusas. Atqui ex actis publicis certum est, Liborium consuetas quoque quæstiones deprecatum, omnia crimina fassum esse. Deinde refert Prædicans, Pridie Kalendas Maii, cùm se Liborius in judicio, magno animo defenderet, abs te, Princeps Illustrissime, per duos ministros jussum esse sine judicio, aut sententia e vestigiò foras ad supplicium rapi. Atqui constat Liborium viâ & ordine, uti jura Cæsarea præcipiunt, interrogatum,

gatum, auditum, omnia palàm factum, ac denique damnatum, supplicem factum, ut humari posset. Id quod plurimorum, qui iudicio interfuerunt, testimoniis compertum est, sicut & illud quod de professione Catholicæ fidei antea narravimus. Atqui Prædicans faciat eum, cùm duceretur, atque è duobus Jesuitis sollicitaretur, respondentem, non sentire se cum eis, fidem se habere, quam nemo sit erepturus. Addit illud quoque, Liborium cùm sibi ultrò ad supplicium vestes detraxisset, ad te, Princeps Illustrissime, conversum, sic locutum esse: Aedesum Episcopo THEODORE, & pota largiter sanguinem meum, quem tamdiu sicuti. Nimirum Lutherianum magis hæc oratio decebat, quàm salutatio Angelica, quam qui supplicio interfuerunt piè pronunciatam à Liborio, magno consensu testantur, atque etiam ad implorationem DEI matris adjunctum: Sancti Angeli, & omnes electi DEI orate pro me. Sed Prædicantibus majus flagitium est precari Sanctos, quàm calumniari Principes. Queritur postremò Prædicans de mortuo hæc vulgari, qui de se nihil testari possit. At testari possunt tot viri honestissimi qui interfuerunt, & postremas morientis voces acceperunt, Scilicet unum hoc istis hominibus curæ est, ut rudem populum quibuscumque artibus sibi devinctum teneant: quid prudentes sentiant, nec flocci faciunt. qui faciliè intelligunt, eis, qui audeant mentiri populo, hominem palàm, audiente populo salutationem Angelicam pronunciantem, maledixisse suo Principi; eisdem non deesse artes, quibus infelici plebeculæ persuadeant sacras litteras aliquid dicere, quod Spiritui Sancto nunquam in mentem venerit. Certè id unum suo illo libro egit Nigrinus, neque tamen eo contentus, cùm metueret, ne parum esset in Bibliis præsidii, opem quoque à famosis libellis accersit. Prædicantibus enim pluris est Pasquillus, quàm S. Jacobus Apostolus. Itaque si quid è S. Jacobo eis objicias, in promptu est illud Lutherianum: Non est in canone: sin autem è famoso libello mentiaris Henricum Jesuitam Antverpiæ MDCI, XII. Aprilis publicè exutum,

Nigrinus
p. 174.

stum, nefandi flagitii poenas dedisse, id nimirum perinde atque Evangelium credi oportet, tametsi Senatus Antverpiensis obfignatis, & palam editis litteris, adeoque tota civitas testetur, nullum unquam Jesuitam Antverpiæ reum actum esse, nullum supplicium luisse. Sed quid ego hujus diei candorem atque læticiam Nigrini mentione infusco? Ad te redeo, Princeps Illustrissime, quem dicere institueram, condendâ Academiâ, paci & tranquillitati publicæ consulisse. Docuerant enim te civiles hæ turbæ, eos qui rebus novis studeant, hominibus ferè rerum omnium ignaris uti, quod ii ferè impetu quodam animi, & furore ad deteriora rapiantur. Qui verò docti sunt, præterquam quòd liquidius res omnes intelligant, longèque quid ex quaque oriri possit incommodi prospiciant, tum verò certissimum est, quod ab Agellio scriptum est, qui bonas artes sinceriter cupiunt, appetuntque, eos esse vel maximè humanissimos. Itaque Liborius noster hominum legendi, scribendi rudium operâ plurimum utebatur, quem compertum est palàm in suis illis cœtibus concionantem, veteres quasdam litteras, quas nescio quid ad dignitatem, & libertatem civitatis pertinere diceret, palàm plebi recitasse, ac subinde gratulatum esse, ea tempora obtigisse huic urbi, ut non minùs litterarum imperiti, ac Doctores intelligerent. Tum verò nominatim quempiam percunctabatur omnium abjectissimum, ecquid hæc intelligeret? cui ille, tametsi postea apud alios, si seorsim interrogaretur, se nihil intellexisse fateretur, tamen in illo conventu annuebat. Ita homines ignaros assuefaciebat, ut quicquid ipse protulisset, licet cujusmodi esset ignorarent, tamen continuo suâ acclamatione comprobarent. Qui verò erant eruditi, quia numero vincebantur, ne alios sui erroris admoneant, vulgaris furoris formido retardabat. Quare, si unquam aliàs, eo tempore cognitum est, ex usu esse Reip. ut abundet hominibus doctis, atque intelligentibus, ut inscia plebs eorum & doctrinâ informetur, ne erret, & multitudinè reprimatur, ne insaniat. Faciunt verò ad id plurimum ea gymna-

*Not. Att.
lib. 13.
c. 15.*

fia quæ intelligendi vim, ac prudentiam plurimum exacuunt, atque adolescentum animos quàm longissimè à temerario & furioso vivendi more, ad rationis leges & instituta traducunt. Deinde quæ cum honestissimis litteris, veræ religionis, & sanctimonix curam, quàm arctissime copulant. Ubi enim sunt de religione lites, atque dissidia, diuturna pax esse non potest. Ac ne quidem ubi falsa aliqua disciplina, verâ religione abjectâ, sola retinetur. Proprium enim est falsæ doctrinæ, ut constare sibi non possit, neque leviores solent esse errorum inter se, quàm cum veritate conflictus. Quæ igitur in urbe omnes idem inter se, & cum iis, qui toto orbe, omnibus ætatibus pietate floruerunt, de divinis rebus sentiunt, habetque magnam eruditorum hominum facultatem, eam certum est præstantibus conservandæ publicæ quietis, & colendæ concordix adjumentis abundare. Iccircò Liborius noster, quo tempore maximè perturbandæ atque pervertendæ civitati erat intentus, severo edicto vetuit, ne quis adolescens, qui ad Collegium Societatis JESU, discendi causa, itaret, cujusquam civis hospitio uteretur, neve civis eò liberos suos mitterent, qui contra fecisset, is quinquaginta taleris multaretur. Nimirum ingens erat inter illa quæ rudi plebeculæ, in seditiosis illis conventibus venditabat, & hæc quæ in Catholicis, & bene institutis gymnasiis juventuti præcipiuntur intervallum. Ibi enim popularis licentia, effrenata peccandi impunitas, & rerum omnium perturbatio quærebatur. Hic DEI timor: magistratum veneratio, atque observantia: modestia, & pacis amor, teneris mentibus inferitur. Sed non providebat infelix, quòd adolescentes ipsius minis, atque edictionibus prohibiti, in scholis à magistris non didicissent, id è tristi ejus exitu, & justissimo supplicio esse cognituros. Quando enim liquidius demonstrata est furiosarum ejus concionum vanitas, quàm cum stans ad infamem columnam, omnia sui consulatus probra objectantibus, os præbebat: cum clausi mœnibus, & sine sua tessera portis egredi vetiti Ecclesiastici: cum excruciatu hiber-

hiberno coelo, gravissimo gelu cives: cum mulier quæ uterum ferebat, in publico, ubi ad ludibrium vulgi erat exposita, abortire coacta jactabatur? Quid? ipsum ejus supplicium nonne conjunctum fuit cum evidenti testificatione divinæ de his rebus voluntatis? Etenim Liborius, qui, ut demonstravi, Pratore, quem à Principe creari mos est, excluso, summam sibi in puniendis delictis potestatem arrogabat, VII. Kalend. Martii anni MDCIV. inopem civem Paderbornensem Jodocum Dulmanium, miserrimè, & obscœnissimè tortum, præcipiti sententiâ, de infelici ligno, quod nuper ipse posuerat, suspendit. Altero post mense, pridie Kalend. Maii, cum Liborius meritas poenas daret, hîc ipse suspensiosus, manare palam ubertim ex ore, naribus, manibus, pedibus, oculis recentem sanguinem, ipsum sesquidiem, clarè à tota multitudine est visus. Accessit quoque ad spectaculum Illustris Frisiæ & Ridbergæ Comes, tantæ rei gravissimus testis, tuque ipse, Princeps Illustrissime, adhibito tabellione, & idoneis testibus, rem publicis tabulis mandari jussisti. Quæ res documento sit omnibus, ne adversus magistratus legitimos, & Principes temerariam plebem commoveant: ne alieni sanguinis sint appetentes: ut suo dolori, & insolenti vindictæ cupiditati frenos injiciant: ut homines se meminerint, inter homines versari. Sed nimirum, Princeps Sapientissime, grave tibi & luctuosum visum est, hoc, è tam tristibus, & cruentis exemplis, tardum nimis discendi genus. Mavis jam indè à prima pueritia sic informari cives tuos, ut DEO, Rationi, Magistratibus, Legibus, Parentibus morigerari, comprimere appetitiones, domare iracundiam, omnibus se virtutibus & bonis artibus ad Reip. salutem, commoditatemque exornare consuecant.

*Illustrissimum Principem, in Academia instituenda,
Ecclesiasticorum, & Religiosorum hominum commo-
dum & dignitatem spectasse.*

PRæcipuum verò tibi, Princeps Illustrissime, studium semper fuit, ne ea pars gregis CHRISTI, quæ eximiam quandam vitæ sanctimoniam profiteretur, nullis, quæ quidem cum suo more & instituto congruerent, commodis, vel ornamentis careret. Quoniam verò omnes Ecclesiastici ordinis viri, in eo præcipuam quandam sunt gloriam adepti divinitus, quòd divinam illam mensam, in qua Agnus DEI qui tollit peccata mundi, situs est, circumstant, atque, ut alicubi loquitur D. Gregorius Nazianzenus, *approquinguant ad appropinquantem DEUM*, propterea magnis largitionibus, & impensis eos ad dignitatem tanti sacramenti complectendam animò, & dignâ pietate colendam excitare studuisti. Itaque constituto annuo vectigali imprimis lauto & magnifico, solennem ejus pompam, quæ post Pentecosten quotannis instituitur, celebriorem augustioremque reddidisti. Neque eo contentus, nullum prætermisisti in tota tua diœcesi cœnobium, quod non perpetuis vectigalibus auxeris, eo pacto, ut quoniam à plerisque hâc tempestate non, quanti par est, fieret illa victima sancta, quâ deletum est chirographum, quod erat contrarium nobis, ipsis guræ esset certis eam, stasque honoribus prosequi. Nullus porrò honor videtur tantum Sacramentum perinde decere, atque ipsorum Ecclesiasticorum, qui ejus administrationi sunt consecrati, morum integritas, atque scientia. Si enim rectè & ordine fit in Ecclesia, quòd sine lumine nunquam Eucharistia deferatur, ut nempe profiteamur in ea verè esse præsentem eum, qui à sapiente dicitur, *candor lucis æternæ*, ut ait Honorius III. quantò magis elaborandum est, ne qui eam conficiunt, aut certè conficientibus ministrant, Sapientiâ, de qua ibi est sermo, vacent? Nam,
ut

*Orat. ad
150.
episcop.*

*Sapient. 7.
v. 26.
Can. Sane
cum olim
de celeb.
Miss.*

ut ibidem legimus, *Neminem diligit DEUS, nisi eum qui cum Sapientia inhabitat. Est enim pretiosior sole.* Qui locus aliquantò est in Græco illustrior, ubi legimus τὸν σοφία συνοικεῖντα, id est, qui cum sapientia, velut conjuge, habitat. Liceat autem nemo justus, quamvis litterarum rudis, sapientiæ sit expers, docet tamen Apostolus, quis sit ille, qui ardentiore quodam amore diligit Sapientiam. nempe : *Qui sine uxore est, sollicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.* Quantum enim cæteri otii in obsequio feminae, in educatione liberorum, in procuratione rei familiaris consumunt, tantum ei suppeditat ad serviendum præcepto Apostoli : *Attende tibi ipsi, & doctrinae.* Quemadmodum enim lumen & in se purum quiddam atque præclarum est, & naturâ suâ factum ad alia quoque illustranda : ita hominem Ecclesiasticum, quem CHRISTUS Dominus *lucem mundi* non dubitavit appellare, decet non modo omni erroris, aut flagitii notâ carere, sed etiam vitæ innocentis exemplis, & præstantis scientiæ luce cæteris omnibus viam ad Sapientiam ostendere. Igitur qui sic comparatus est, is demum est, qui sapientiam sole longè clariorem, quasi quibusdam sempiternis nuptiis desponsam, atque devinctam habet. Ejusmodi si omnes essent, qui altaria Christianæ Ecclesiæ circumstant, ejusque opibus aluntur, quis superiorum temporum felicitatem desideraret ? Quid enim tot homines tenebrarum, & errorum non discuterent, si cum æternæ sapientiæ luce perinde atque sponsa essent copulati ? quis talibus ducibus non omni celeritate ad veritatis arcem convolaret ? quis tam abhorrens ab omni studio virtutis, qui non se ipse retexeret ? Talium hominum copiam ut haberent majores nostri, sedulò curabant, ut qui ad tam excellens degendæ vitæ genus à DEO vocarentur, in omnibus, quæ cum eo non discreparent, liberalibus artibus expolirentur. Audi enim, Princeps Illustrissime, quid præcipiat Concilium Aquisgranense, sub Ludovico Pio Cæsare, in quo Canonicis vivendi regula è sanctorum Patrum monumentis est proposita, quæ regula cùm in aliis Ecclesiis

Ger-

Ibid.
vers. 28.

1. Cor. c. 7.
v. 32.

1. Tim. 4.

Matth. 5.

Gobelinus
at. 6.
cap. 64.

Lib. 1. de
morib. Ecc.

Germaniæ aliquot sæcula, tum in Paderbornensi usque ad Bernardum IV. ejus nominis Antistitem, id est, usque ad annum MCCXXVIII. viguit. In ea igitur cap. CXXIII. sic habetur: *Religiosissimè ordinem canonicum servant, & Prælati suis, ac Magistris honorem debitum humiliter impendant: ut horis canonicis divinum officium devotissimè expleant: intus forisque non solum habitu, & actu, sed etiam ipso incessu irreprehensibiles existant: ut non otio vacent, non vaniloquio inserviant, non detractionibus, & cæteris vitiorum illecebris incumbant, sed potius aut orationi, aut lectioni, aut quibuslibet Ecclesiæ, aut certè propriis utilitatibus vacent, aut etiam doctrinis sanis, & diversarum artium erudiantur disciplinis, ita videlicet, ut nullus in congregatione inutilis aut otiosus existens, stipendia Ecclesiæ inofficiosè accipiat: ut quotidie ad collationem veniant, ubi & hanc institutionem, & aliarum scripturarum sanctarum lectiones perlegant.* De cœnobiis verò, quis ignorat ea fuisse, quod de Corbeia nostra nominatim legimus, diversoria, & habitacula doctorum, & piorum virorum? qui, ut loquitur D. Augustinus, *contemptis ac desertis mundi hujus illecebris, in communem vitam castissimam sanctissimamque congregati, simul atatem agebant, viventes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus: nullà superbiâ tumidi, nullà pervicaciâ turbulentis, nullà invidentiâ lividi; sed modesti, verecundi, pacati concordissimam vitam, & intentissimam in DEUM, gratissimum ipsi munus offerebat, à quo ista posse meruerant.* At nostrâ tempestate, postquam Ecclesiasticorum hominum ad alia traductis animis, illæ laudabiles Pietatis & Doctrinæ exercitationes obsoleverunt, nihil est quod miremur, tantam vitiorum colluviem in Ecclesia DEI extitisse. Ubi nunc veteres illi Religionis vindices, & satores? ubi sacri oratores? Ubi experientes animorum medici? Ubi divinarum litterarum periti? Ubi illi cælesti quâdam caritate præditi Antistites? Sed quid hæc sublimiora commemoro? quis non totum se fluxis commodis? quis non nefariis volu-

voluptatibus dedit? Quid causæ esse existimamus? num eam, quæ imperitè & stultè blaterant non minus perfectæ sanctitatis, quàm salutaris doctrinæ adversarii Prædicantes? Clamant illi observari non posse cælibatum: plus imponi Ecclesiasticis viris, quàm eorum humeri ferre possint. Non est ea profectò, non est. Si enim D. Augustini temporibus, quando, ut ipse narrat, plerumque ad continentiam clericorum sarcinam subeundam capiebantur inviti, eam susceptam usque ad debitum finem, Domino adjuvante, perducebant; cur desperent, qui sponte hoc vitæ genus delegerunt, idem sibi proclive fore, si eandem, quam viri illi sancti, viam insistant? Da mihi hominem à prima pueritia pietatis officiis, & eruditione omni excultum, cui dulce sit inhærere contemplationi veritatis, eamque cum in rerum naturalium scientia, tum in diviniore, & de cælo delapsa, omnibus vestigiis indaget, ac denique eam cognitionem, non ad quæstum auramve popularem, sed ad unius DEI Immortalis inflammandum cum in suo, tum in ceterorum mortalium pectoribus amorem conferat: nego huic homini otium futurum ad ea cogitanda, sine quibus hi mortalium infelicissimi se vivere posse diffidunt. Jam verò, quoniam aliud mortales in nostrorum temporum moribus intuentur, nimirum supra fidem eis videntur, quæ de majorum nostrorum incredibili sanctitate memorantur. Postquam verò hæc exempla deserunt, religionis quoque ipsius auctoritas, quæ plurimum apud rudes animas illis sustinebatur, in dubium vocari, aut certè non tanti æstimari cœpta est. Ideò vir doctissimus, atque optimè de re Catholica meritis Fredericus Staphylus Osnabrugensis, negat, præter rectam juventutis institutionem, aliam superesse, exortas de religione lites sedandi, viam. Adjungam ejus verba, quòd die natali primæ in Westphalia Academiæ, hominis Westphali, tantâ gloriâ in Academia Ingolstadiensi nostro sæculo versati non meminisse, nefas propemodum esse videatur. Is igitur in episto-

*Lib. 2. de
adult. con-
jugiis c. 20.*

la, quâ Marci Anachoretæ aureos libellos, è Græco ab se in Latinum conversos, inscribit, & dedicat Petro Canisso Societatis JESU celebri Theologo, postquam est questus cæteris in artibus non nisi peritorum judicia requiri, in rebus divinis indoctissimum quemque, quod commodum sit, sequi: ad extremum hæc addit. *Unicum fuit olim, & satis efficax his malis remedium, auctoritas conciliorum: quæ quondam pietate sacerdotum apud omnes sacrosancta habebatur, jam propter peccata nostra labefacta est, bellisque in dies magis vilescit, peneque deletur apud universos. Sola spes ferme est in puerilibus scholis, ut seminarium Ecclesia, quod in senibus jam emarcuit, in pueris resuscitetur.* Hoc adeò consilio, Princeps Illustrissime, non modò jam olim pueriles scholas, verùm etiam hanc Academiam tuis opibus condidisti, quam iccirco iis solis disciplinis consecrari voluisti, quæ canonicis institutis Ecclesiastico homini sunt permiffæ. Notum enim est iis juris civilis, & Medicinæ tractationem interdici. Fuit scilicet tibi curæ ea studia excitare, ad quæ colenda, refrigerente indies cælesti caritate, omnibusque quæstum, & popularem auram spectantibus, pauci sponte appellunt animum.

CAPUT VI.

Propriè dictam Academiam sine Jurisprudentia esse posse.

Verùm, Illustrissime Princeps, hîc ego, quod pace fiat tuâ, cogor nonnullis rerum imperitis respondere, qui cùm audiunt, necdum tradi in Academia tua Jurisprudentiam, opinantur aliquid ei ad Universitatis nomen deesse. Eos ego non meis, sed hominum juris peritorum verbis hunc errorem dedocebo. Igitur Jacobus Middendorpius Westphalus, Theologiæ & Juris scientiâ clarus, libro, quem de

de Academiis edidit, cum nomina investigaret, quibus rectè hæc nostra publica gymnasia afficiantur, principiò rectè eis docet Academiæ nomen tribui, ac deinde ingressus sermonem de nomine Universitatis: Recentiorum, inquit, "quidam Scholas publicas, quòd auctoritate publicâ, sive" quòd idem ferè est, publicè instituuntur, quidam Univer-

sitates appellare malunt. Non tam quòd omnes liberales artes in eis doceantur, (multæ enim ad certarum tantùm disciplinarum professionem eriguntur) sed quia Professoribus & Studiosis litterarum collegium, atque universitatem habere licet, quod alioqui jure prohibitum est. Petrus item Tolas doctissimus Jurisconsultus, libro XVIII. de Rep. cap. VI. Sunt, inquit, *arbitraria Principibus Ecclesiasticis & secularibus ut loca, in quibus velint scholas privilegiatas constitui, ita & quas ibi velint tradi scientias, sive omnes, sive certas. Quamvis enim omnes habeant commune vinculum, & constituent Encyclopediam, non tamen sequitur debere in uno eodemque loco simul tractari vel doceri. Possunt enim in diversis disci, & doceri. Neque ideò minus Universitas privilegiata in Gallia, aut alibi dicetur, si modò privilegia concessa sint, quia ibi omnes artes vel studia omnia non tradantur. Sunt enim Scholastici & Doctores qui faciunt universitatem, & non diversitas scientiarum. Possunt adungi semper scientiarum diversarum professores, jam introductis professionibus, ut iisdem potiantur privilegiis, quibus jam fundatæ, non secus quàm nova studia aliis locis cum iisdem privilegiis, quibus jam potiuntur antiquæ Academia. Sunt quippe hæc juris positivi, quæ mutari & augeri vel tolli possunt arbitrio eorum, qui potestatem habent, maximè novâ ortâ justâ causâ. Quemadmodum Theodosius & Valentinianus professoribus artium liberalium privilegiatis, qui in civitate Romana, & Constantinopolitana docebant, addiderunt professores Philosophiæ, & legum doctores, & Clemens V. consiliumve Viennense, aliis addiderunt profes-*

Vide copiosè Rebus. de tract. nomin. q. 6. n. 13. Et in S. statutus 2. ad Verbum Universitatis. de collat. in concord.

fores linguarum Arabica, Græca, & Chaldaica. Denique quoties à Pontificibus, & conciliis Parisiense gymnasium Universitas dicitur? & tamen audi quid de ea narret Bartholomæus Cassanæus in Catalogo Gloriæ mundi: *Apud nos, inquit, tenetur pro prima, & principali totius Gallia universitate, quoad Philosophiam, Theologiam, Medicinam, & ceteras artes, sed non quoad leges. Quoniam in ea non docentur leges, nec jura civilia, ut est text. in c. super specul. extra de privileg.* Quis igitur audeat Paderbornensi Gymnasio propterea Universitatis nomen adimere, quòd ad eundem modum nonnullas Ecclesiasticis personis minus consentaneas disciplinas non tractet? Meliusne illi norunt cui Universitatis, sive Universalis studii nomen tribui possit, quàm Pontifex, & Imperator? Certe Paulus V. Pont. in suo diplomate testatur
 „ hoc Gymnasium Paderbornense in Universitatem studii
 „ generalis perpetuò erigere & instituere, vultque eam omni-
 „ bus privilegiis non solum ad instar aliarum Universitatum,
 „ sed pariformiter, ac æquè principaliter in omnibus, & per
 „ omnia uti, potiri, & gaudere. Ad idem exemplum Im-
 „ perator, in gymnasium, & studium Universale erigit, & de-
 „ cernit, ut in ea gradum seu honorem assumentes, gaude-
 „ ant privilegiis quibuslibet, quibus Universitas Heidelber-
 „ gensis, Tubingensis, Friburgensis, Ingolstadiensis, ac alia
 „ studia privilegiata, ac Doctores, Licentiati, Magistri, Bac-
 „ calaurei, & Scholastici istic promoti, aut aliquâ dignitate
 „ seu gradu insigniti gaudent, utuntur, fruuntur, & potiun-
 „ tur. Qui igitur Paderbornæ negant Universitatem propriè
 dictam esse, ii Jurisperitorum, & summorum Principum
 inscientiam dum videntur fugillare velle, de-
 monstrant suam.

CAPUT

CAPUT VII.

Illustrissimum Principem, condenda Academia, eximiam suam in Societatem Jesu voluntatem declarasse.

HAncigitur Universitatem (sic enim ipsis quoque Jurisconsultis approbantibus, appellemus) Ecclesiæ potissimum commoda, & dignitati institutam, Princeps Illustrissime, curæ, atque potestati Societatis JESU committendam, tradendamque judicasti. Sic enim tuo rogatu decernit in suo diplomate Pontif. Max. Ipsam Universitatem, ac studium generale sic erectum & institutum, curæ, regimini, & administrationi dictæ Societatis, & illius Præpositi Generalis, seu ab eo deputandi, qui totius Universitatis Rector existat, præfatâ auctoritate (*Apostolicâ*) etiam perpetuò superponimus, & submittimus. Eodem spectat, quod Cæsar jubet eam gubernari, juxta formulam Dilinganæ, aliarumque Academicarum in constitutionibus ejusdem Societatis comprehensam. Etenim B. Ignatius Societatis JESU Fundator non modò putavit è republ. fore, si sui homines unâ cum aliis in publicis Academicis versarentur, sed etiam, si ita DEO cordi esset, ut ab aliquo Principe, vel Rep. alicujus Academicæ administratio Societati crederetur, non commisit, ut posterius certas ab eo leges, & instituta desiderarent. Ejusmodi Academicæ sunt non paucae toto orbe excitatæ, quarum primam fuisse accepimus Gandiensem à Francisco Borgia ejus loci Duce, qui deinde Societati se adjunxit, primis illis ejus incunabulis fundatam. Secuta est Mamertina in Sicilia, à Joanne Vega Prælege, Caroli V. Cæsaris auspiciis condita. Tum Eborensis in Lusitania, fundatore Henrico Cardinali, qui ultimus suæ stirpis Rex postea fuit. In Gallia, ut alias omittam, maximè illustris est Flexiensis, quam Rex Henricus IV. cognomento Magnus, ea in domo, quæ infanti ipsi

4. Parte
const. c. 11.
& seq.

domicilium fuerat, erexit, ejusque in templo Cor suum condidit. In Germania nostra primus Otho Truchses Cardinalis Augustanus, Dilinganam Academiam ab se fundatam totam Petro Canisio, Societatiq̄e permisit. Eum secutus est Serenissimus Carolus Austrius Archidux, Ferdinandi I. filius, Maximiliani II. frater, qui anno MDLXXXVI. Græcii in Stiria, Academiæ ab se munificè institutæ, ac locupletatæ Societatis homines rectores, & magistros delegit. Quem nuper imitatus est ejus filius Leopoldus Passaviensis, & Argentoratensis Antistes, posito Molleshemii in Alsacia publico Societatis Gymnasio. Horum tantorum Principum exemplo, Princeps Illustrissime, cum hanc Academiam, quæ populis ditionis tuæ æternæ salutis præsidium, & immortale ornamentum esset, meditareris, fecit vetus illa, totque illustribus promeritis testata in hujus Societatis homines benignitas, & gratia, ut non alios ei præficiendos putares. Nimirum ut flumina à modicis orta principiis, quo longiùs à capite recedunt, hoc majora sumunt incrementa: ita, Princeps Illustrissime, conceptam jam inde ab anno MDLXXX. quo primùm in hanc Urbem pedem attulit, in hanc Societatem benevolentiam majoribus quotannis beneficiis cumulare non desinis. Cujus quidem benevolentia perpetuos socios, atque consortes habuisti admodum Reverendos, ac Prænobiles Cathedralis Ecclesiæ Canonicos, quibus hæc Societas suorum in hac Urbe commodorum originem, ac progressum, cum summa gratia ac memoris animi significatione acceptum se ferre profiteretur. Illi enim sunt, qui eam primùm ad spem religionis Catholicæ, vehementer eotempore laborantis, erigendam huc, ad conciones primùm, deinde ad scholas quoque habendas advocarunt. Illi domum, quæque ad victum, & cultum pertinent tot Sociis, ac Patribus, quot ante hic versati sunt, quàm ad Collegii formam redigerentur, certis vestigalibus, perpetuis attributis, liberaliter & abundè providerunt. Illi gravissimis de-

cre-

cretis Societatis famam, & commoditatem contra adversarios, atque adeò, anno MDLXXXVIII. contra ipsum quoque Principem, aliter, ac nos de religione sentientem, qui missis legatis, Patribus Scholas interdici cupiebat, gravissimis sententiis, decretisque tutati sunt. Denique illud natalibus, & dignitate amplissimum Collegium nunquam desit, societati ara quædam esse atque perfugium: nunquam favere studiis: nunquam labores sublevare: nunquam gratiam, & patrocinium impendere. Itaque hoc natali Academia nostræ, Princeps Illustrissime, intelligis opinor officii nostri esse, horum quoque, quibus illa primam quasi stirpem suam debet, amplissimorum, ornatissimorumque Procerum, non sine gratiis, & beneficentiæ laude meminisse. Atque cum omnium semper erit dulcis, ac jucunda memoria, tum verò præcipuè illorum, qui primis illis temporibus plurimum in accersenda, fovenda, tuenda Societate laborarunt. In his familiam ducebant Henricus de Melschede Decanus, Melchior à Plettenberg Camerarius, Guilielmus Schilder Scholasticus, quos precamur, ut DEUS immortalis felicitate remuneretur. Ex iis verò, qui etiamnum suam nobis lucem impertiunt, occurrunt duo hujus Ecclesiæ lumina admodum Reverendi & Nobiles DD. Walterus Brabeck Præpositus, & Arnoldus ab Horst Decanus, qui, ut sunt omni eruditionis & prudentiæ laude florentes, ita nullum faciunt finem præclara studia suis opibus, & favore adjuvandi, ac propagandi. Ejus adeò rei in Academia, monumentum semper erunt duæ turres, magnis utriusque impensis ita extructæ, ut Academica juvenus ne pedem quidem inferre possit in Gymnasium, quin horum præstantissimorum Ecclesiæ Procerum recordetur. Meministi enim, Princeps Illustrissime, ejus diei, cum primùm hujus novi gymnasii fundamenta sunt jacta, quo die hi duo Ecclesiæ nostræ summates, in amplificando DEI honore, dignitate Patriæ, commodis juventutis, Principem suum, & Antistitem honesto, jucundoque certamine æmulantes, perpetuum hujus suæ in bonas litteras voluntatis

tis

tis in ipsis quoque saxis, & muris, his turribus ædificandis, monumentum extare voluerunt. Video me jam pridem, Princeps Optime, abuti patientiâ tuâ, qui orsus tibi gratulari, ad Canonicorum cœtum deflexerim. sed nimirum non decebat hodie Academiam THEODORIANAM, hoc suo natali, illius splendidissimi Collegii oblivisci, cujus suffragiis factum est, ut Theodorus Theodorianæ Academicæ parens esse posset. Nam cùm inter eos tot essent præstantissimi viri litterarum, Societatis, avitæ religionis omnes amore inflammati, videntur singulari DEI nutu eum Principem elegisse, qui unus cum omnium ardore, ac zelo paria facere posset. Quid enim illi collato studio, communicatisque consiliis ad amplificationem bonarum artium optare potuissent, quod non sit in tuo principatu perfectum? Dolebant quidam arctius Societatem habitare, quàm ut plures liberalium disciplinarum magistros, aliosque divinæ rei operarios capere posset. Tu, Princeps Optime, simulatque ad Ecclesiæ gubernacula accessisti, dedisti operam, ut hunc idoneum maximè sacris functionibus locum nancisceretur. Dolori erat multis piis hominibus hoc D. Joannis Apostoli templum, quod antea fuerat quædam exquisitæ pietatis officina, duodecimum jam annum profanorum artificum strepitu personare. Confestim magno ære ab iis, quibus venundatum erat, redemptum VI. Idus Quint. anni MDXCII. Societati tradidisti, eamque donationem Clemens VIII. Pont. Max. eodem anno IX. Kalend. Novemb. confirmavit. Desiderari quoque videbatur à nonnullis, ut Societas, in hac Urbe non temporariam duntaxat sedem, sed stabile justumque Collegium haberet. Id verò, insigni accessione ad priora vectigalia factâ, cùm ejus quoque foundationis Clemens Octavus auctor factus esset, non longo intervallo perfecisti. Quid quòd, dirutis veteribus ædibus, quæ erant circum hoc templum, novas, laxas, firmas, & propè, quàm ferat religiosorum hominum captus, augustiores, maximis impensis ædificare es aggressus? Ita que

Itaque cum hæc Urbs, si ulla alia, sæpe vastata, ac scædata incendiis, veteres illas magnificas, cujusmodi olim fuisse accepimus, jam pridem desideret, cœpit ab hac præsertim excelsa, & quadrata turri, qua Collegium ornasti, nonnihil pristini recuperare splendoris. Nihil dico de bibliotheca cum aliis, tum præcipuè sanctorum Patrum voluminibus perquam ornata: Nihil vel de Organo non minus oculis, quam auribus jucundo: vel de hoc marmoreo pietatis tuæ in ara maxima monumento, quibus rebus hoc templum mirificè decorasti: Nihil de suburbano sacello B. Virginis quod Romanum vocant, quod, ut sodalium ejusdem Divæ pietati faveres, tuamque quæ sanè est in Matrem DEI eximia, demonstrares, tuis opibus instauratum, & locupletatum Societati possidendum, curandumque tradidisti. Mihi certè videtur, Princeps Optime, adhuc fuisse inter DEI in te, & tuam in nos benignitatem, jucundum quoddam, decorumque certamen. Nam cum ille plures, ac plures usque ad hanc ætatem annos tibi largiretur, neque ullum effluere sineres sine aliquo vel in res divinas, vel bonas litteras liberalitatis documento, nimirum diu vivendo, diu vivere meruisti. Inter alia verò gratissimum Societati, & Ecclesiæ in primis salutare illud munus accidit, cum domum Probationis in hac Urbe Societati, idoneis vectigalibus instituis, ubi religiosæ militiæ tirones rudimentum ponerent, eamque pietatis ubertatem combiberent, quæ deinde cum bonis artibus conjungentes, ad plurimorum mortalium salutem longè latèque derivarent. Jam videbantur tua in nos beneficia ad id fastigium pervenisse, ut nihil accedere posse videretur, cum tu, Princeps Optime, ordinis novæ molis fundamenta jacere. Nova sublimiorum doctrinarum professoribus alendis perpetua vectigalia constituis: das litteras ad Pontif. Max. atque Cæsarem, quibus jus condendæ Academiæ flagitas: extruis hoc elegantissimum, commodissimumque Gymnasium: quod DEUS bene evenire jubeat: Societati JESU Academiam Theodorianam tradis atque commendas. Pro quo intelligit illa quidem quantas tibi, Princeps beneficentis-

sime, gratias debeat, sed quoniam hoc ejusmodi beneficium est, quod non solis verborum officiis compensari possit, sed quod acrem industriam, assiduos labores, continuas propè lucubrationes, atque vigiliis desideret, DEUM immortalem orat & obsecrat, ut qui tibi hujus instituendæ Academiæ est auctor, idem omnibus qui sunt, quique post aliis erunt in annis, Societatis Professoribus, & magistris eum studendi, docendique ardorem injiciat, eam constantiam, roburque tribuat, eam vim & lumen ingenii, & quod caput est, eas pietatis virtutisque copias, ut semper huic tuæ in divinum honorem, Reip. utilitatem, juventutis commoda præclaræ voluntati aliqua ex parte respondeant.

C A P U T V I I I

Gratie Academicae juventutis nomine.

Quid verò, Princeps Illustrissime, huic florentissimæ juventuti hodie animi credis esse? quantis incedere lætitiis? quàm faustis te precationibus profèqui? Palam enim iis litteris, quibus hodiernæ celebritati diem dixisti, professus es, eorum præcipuè te utilitati in instituenda Academia consulere voluisse. Ubi illud etiam pronuncias: Spem omnem instaurandæ, atque ad pristinum decus revocandæ Reip. hoc quidem tempore in recta tenerioris ætatis educatione positam esse. Quod tamen aliorum quoque sapientum hominum sit iudicium, putant sibi tamen in quodam eximii honoris loco ducendum, quòd à tam laudato Principe tanti fiunt, ut redintegratio salutis, ac dignitatis publicæ, ab se potissimum expectetur. Quod si dictum duntaxat abs te esset, deberet sanè cujuslibet quamvis remissi ac desidis adolescentis animum ad teneram suam ætatem, omnibus, quibus optas, bonis artibus excolendam permovere. Jam verò postquam perpetuâ triginta annorum liberalitate, & curâ id egeris, ut juventutis studia inflammares, atque adjuvares, qui his non movebitur eum meritò lapidem habendum arbitrantur. Hodiernus sanè dies satis ostendit, quàm sint cùm præteritis tuis meritis, tum hujus Academiae fundatione ad omne laudabile studiorum decus erecti. Quanquam enim ingenuè confitentur nihil se dignum hâc tuâ Celsitudine, nihil tuis virtutibus, nihil tot beneficiis præstare posse, tamen non ignari ab arbore, quam nunc primum plantaveris, ante flores esse repetiturum quàm fructus; atque ad eò voluptatem, quam olim fructus sunt allaturi, jam ex ipsis floribus præcepturum; confidunt fore, ut sua studia, quamvis tenuia, & quasi immatura, jucunda tibi accidant. Certè parietes, nisi quid me fallit, omni versuum genere convestiti: arcus, atque emblemata plena ingenii: scenæ apparatus: Astronomicæ concertationes à nobilissi-

Plinius
Lib. 18.
cap. 6.

bilissimis adolescentibus, & Mathematicarum disciplinarum
amantissimis susceptum: Theses de Philosophia naturali pro-
positæ, aliaque de eodem genere, illustria quædam emolu-
menta brevi hanc Academiam allaturam esse Reipub. polli-
centur. Atque utinam fieri possent, ut dum stabit, perpe-
tuò te salvo & incolumi frui possent. Sanè experiremur ve-
rum esse, quod ab agricolis dicitur: *Fertilissimum in agro es-
se oculum domini.* Nunc, quod proximum est, vota assi-
duò faciemus, ut DEUS immortalis maxima, atque uber-
rima apud cælestes tuis beneficiis præmia jam nunc compa-
ret, sed quo diutius cùm Ecclesiæ, tum huic novellæ Acade-
miæ prosis, serò te ad ea fruenda discedere patiatur. Apud
posterios verò tuam vicem obiit hæc tua effigies in Gymnasia
„atrio posita, cui ascribi voluisti: Te affectu, zeloque boni pu-
„blici quæ Religione, quæ Sapientiâ procurandi, propagan-
„dique, Religioni quidem Templum, Sapientiæ verò Gy-
„mnasium Academicum, Collegium porrò Patribus Societa-
„tis JESU tanquam fides utriusque thesauri dispensatoribus
æternùm consecrasset. Ex quo cùm ea quæ nunc in Gymna-
sio litteris operatur, tum ea, uti confido, quæ post futura
est juvenus intelliget: si hanc Academiam florentem vide-
re, si tuæ optimæ voluntati obsequi, si beneficiis gratam gra-
tiam referre volet, nunquam ab officiis religionis ac pietatis,
nunquam à doctrinarum studiis, nunquam ab obse-
quo majorum esse disce-
dendum.

F I N I S.

Re-